

Politikai partnerek: Tulliao Dolabella és Caelius

Aison Jeppesen-Wigelsworth Political bedfellows: Tullia, Dolabella and Caelius című tanulmánya egyrészt bepillantást enged abba, milyen lehetőségei voltak a római nőknek a politika befolyásolására, másrészt feltárja, milyen okai voltak Tullia férjválasztásának. A szerző ezzel a tanulmánnyal olyan témát próbál boncolgatni, ami igen összetett és bonyolult, de mindenképpen meghatározó szerepe volt a római történelemben.

A tanulmány bevezetőjében Jeppesen-Wigelsworth felsorol néhány római nőt, aki nyilvánosan részt vett a politikában (Servilia, Porcia, Iunia Tertia, Fulvia, Terentia, Clodia). *Wisemant* idézve példával is illusztrálja, hogyan is fordíthatta egy nő a politikai eseményeket úgy, hogy az saját családjának kedvezzen. Ebből a példából kiindulva fogalmazza meg szerzőnk, hogy igenis befolyásoló tényező volt egy-egy férj, szerető kiválasztásánál a politikai helyzetük. Így Tullia és Terentia választását is jobban befolyásolhatta Dolabella politikai helyzete, mint híres-neves bája. Jeppesen-Wigelsworth jól látja a nők politikai befolyásoló szerepét, és ez a tényező semmiképpen sem elhanyagolható, amikor a római történelem politikai aspektusait vizsgáljuk.

Szerzőnk arra próbál rámutatni, milyen politikai tényezők, események befolyásolták, hogy Tullia és Terentia választása Dolabellára esett. Bár a legtöbb forrásunk ezzel kapcsolatban Dolabella és Tullia fizikai vonzalmát emeli ki mint az esküvő okát. Jeppesen-Wigelsworth helyesen mutat rá, hogy más okok is meghúzódhattak a háttérben. Hiszen igen bonyolult politikai helyzet jellemzi ekkor a késő köztársaságot: Caesar és Pompeius, mint politikai ellenfelek állnak egymással szemben, küszöbön a polgárháború, a római fiatalok tömörülése egyik vagy másik fél mellett, Cicero száműzetése. Mind Tullia, mind Terentia tisztában volt ekkor a ténnyel, hogy Tullia férjének megválasztása nagyban befolyásolni fogja ezeket az eseményeket, és bizony nem mindig számíthatnak Cicero tanácsaira száműzetése miatt.

A szerző tanulmánya következő részében Tullia korábbi politikai aktivitásáról számol be. Jeppesen-Wigelsworth szerint mindenképpen elengedhe-

tetlen látnunk azt a képet, hogyan is viszonyult Tullia apja politikai részvételéhez az azt befolyásoló eseményekben, és milyen szerepe volt ezekben, mert csak így érthetjük meg, miért döntött Tullia és Terentia Dolabella mellett. Most azonban nemcsak azzal kellett szembenéznie a két nőnek, hogy Cicero veszélyben van, hanem azzal is, hogy nem számíthatnak közvetlenül a segítségére sem. A két nőnek tehát önállóan kellett döntenie arról, ki legyen Tullia harmadik férje. A szerző azon próbálkozása, hogy bemutassa Tullia nézőpontját az apja politikai viszonyaival kapcsolatban elengedhetetlen, hiszen nélküle szinte lehetetlen megértenünk az események sorozatát.

A szerző szerint Tullia tudatosan döntött Dolabella mellett, de felmerül a kérdés, hogy miért éppen őt választották és miért nem Tiberius Nerót, akit apja egyértelműen támogatott. Cicero számára azért lehetett vonzó lánya Tiberius Neróval kötendő házassága, mert Neró valószínűleg már Kr. e. 50-ben Caesar mellett állt, és jobb családi kapcsolatot jelentett volna, mint Dolabella. Ennek ellenére Terentia és Tullia nem vette számba Tiberius Nerót, mint lehetséges jelöltet. Ennek fő oka az lehetett a szerző szerint, hogy Neró ekkor nem tartózkodott Rómában, ugyanis a clienseivel való problémák miatt keleten volt. Mindeközben pedig Tullianak sürgősen férjet kellett találni. Jeppesen-Wigelsworth szerint az is szerepet játszott, hogy Tiberius Neró későn jött rá, hogy érdekelt lett volna a Tulliával való házasságban. A szerző azonban fő okként azt említi, hogy a cliensekkel való probléma, a jóléthez és a politikai befolyáshoz szükséges dolgok hiánya miatt volt kevésbé kíváncsatos Neró Tullia és Terentia számára.

A következőkben a szerző Caelius, Curio, Dolabella és Tullia szövevényes kapcsolathálózatát taglalja, feltárva azokat a tényezőket, melyek meghatározzák az események irányát. Caelius, mint közvetítő játszott szerepet Tullia és Dolabella házasságában, és folyamatos levelezésben állt Ciceróval. Ekkor mind Caelius, mind Dolabella, mind Curio Caesar oldalán álltak a politika színterén. Caelius volt az, aki folyamatosan tájékoztatta Cicerót a Rómában történt eseményekről. Kr. e. 51-ben Dolabella quindecemvir lett Caelius és Curio segítségével, Curio pedig a tribunusi tisztségért tervezett indulni. Caelius volt az, aki informálta Cicerót Dolabellával kapcsolatban is, bár arról ne feledkezzünk meg, hogy ők szoros kapcsolatban álltak egymással. Ekkor már Dolabella elvált előző feleségétől, így lehetséges volt a Tulliával való házassága. Cicero természetesen eleinte nem fogadta el lányát és Dolabella házasságát. Dolabella előlétele mindenki számára ismert volt Rómában. Ám szerzőnk szerint Caelius biztatására Cicero mindinkább támogatta a frigyet. Cicero azonban több levelében is hangsúlyozza, hogy Terentia és Tullia nélküle hozták meg a döntést, és választották Dolabel-

lát Tullia férjéül. Szerzőnk egyetért *Skinner* azon véleményével, hogy ezek csak kifogások, hogy felmentsék Cicerót a felelősség alól, hogy szövetségre lépett Dolabellával. Persze ezek mellett Cicero bízott abban, hogy Dolabella megváltozik a házasság révén. Bár Cicero leveleiben mindig igyekszik veje rossz tulajdonságait elkendőzni és báját hangsúlyozni.

Jeppesen-Wigelsworth igen erősen nagyító alá veszi Caelius politikai beállítottságát és annak változásait Ciceróhoz és Dolabellához fűződő kapcsolata révén. Caelius politikai választása nyilvánosan 49 januárjában mutatkozott meg, amikor Curióval együtt nem voltak hajlandók Caesar ellen szavazni. A későbbiekben pedig ő maga írta Cicerónak, hogy Antoniust segítik beválasztani az auguri collegiumba. Caelius egyértelműen úgy látta, hogy hamarosan kitör a polgárháború, és ő inkább a felfegyverzett oldalra áll, vagyis Caesar mellé. Caelius ezen politikai választása valószínűleg Appius Claudius iránti gyűlöletéhez is kapcsolódik a szerző szerint, aki Pompeius rokona volt ekkor. Caelius magát Cicerót is arra buzdítja, hogy Caesar oldalára álljon. Caelius Appius iránti gyűlöletét nagyban befolyásolhatta barátai, Dolabella és Curio hozzáállása. Ez pedig Caelius minden cselekedetére kihatott. A szerző szerint ez teszi gyanússá Caelius szerepét Tullia és Dolabella esküvőjében. Ugyanis egyértelmű, hogy Caelius tanácsa alakíthatta ki a kapcsolatukat, bár Jeppesen-Wigelsworth szerint az is valószínű, hogy maga Dolabella kérte Caeliust, hogy azt sugallja Cicerónak, az ő érdeke is az eljegyzés. Dolabella számára kapóra jött a helyzet, hiszen a szokásoknak megfelelően egy közös barát volt a közvetítő, és az eljegyzendő nő is beleegyezett az esküvőbe, így már csak a pater familias beleegyezésére volt szükség, amit Caelius sikeresen meg is szerzett. A szerző szerint nagyban meghatározta Caelius szerepét az, hogy Dolabella udvarlása mikor kezdődött és miért. Egyes kutatások szerint Dolabella már azelőtt elkezdett Tulliának udvarolni, hogy véget ért volna házassága Fulviával. Ez alapján az udvarlás már Kr. e. 50 januárjában vagy februárjában megkezdődhetett. De nem csak Tullia és Terentia számára volt vonzó ez a házasság. Dolabellának is több oka lehetett erre a frigyre. Először is szerzőnk szerint Dolabellának pénzügyi problémái voltak, és azt remélte, hogy Cicero kapcsolatai révén hitelhez juthat. Valamint Cicero még ekkor is elismert szónok volt, sok politikai kapcsolattal, melyek előnyössé tették a vele való kapcsolatot. Jeppesen-Wigelsworth szerint a korábbi kutatások megfigyelték, hogy Dolabella társadalmi státusza elfogadható volt Tullia számára, Dolabellának ígéretes politikai jövője volt, és meg tudta adni neki azt, amire szüksége volt. Sokan kétségbe vonják, hogy Dolabella bája és csábereje volt a legfontosabb tényező az esküvő kapcsán. Szerzőnk úgy gondolja, Dolabella vonzereje kényelmes kifogás lett volna Tulliának és Terentiának, ha Dolabelláról kiderül, hogy politikailag nem volt megfelelő választás.

Jeppesen-Wigelsworth következtetésként leszűri, hogy Cicero az eseményekről csak homályos és kései jelentéseket kapott. Ezt bizonyítja maga az eljegyzés és Cicero ismereteinek hiánya is. Ezért van az, hogy Tullia és Terentia egyedül döntött az esküvő kérdésében. Cicerónak hiába volt sok cliense és barátja, akikkel tartotta a kapcsolatot, és akik szívesen segítették családját, mire Ciceróhoz eljutottak az információk, gyakran már késő volt. Valamint nagyon valószínű, hogy Caelius kapcsolatban állt Tulliával és Terentiával, akik konzultáltak vele a férjválasztás kapcsán. Tullia és Terentia pedig jól használták függetlenségüket Cicero távollétében, hiszen ők Rómában voltak, tisztán látták a politikai eseményeket és azok következményeit, így a lehető legjobb döntést tudták meghozni a házasság kapcsán. Ugyanis a házasság Dolabellával biztosítékot jelentett a két nőnek, akik többször estek erőszak áldozatául, akár szóbeliről, akár testiről beszélünk. Így a család védelmet kapott mindkét oldalról, hiszen Dolabella kapcsolatban állt Caesarral, de Cicero és Pompeius barátságát sem szabad elfelejteni.

A szerző tanulmányában igyekezett rámutatni Tullia példájával, hogy a római nők politikai kezdeményezéssel és bizonyos fokú társadalmi autonómiával rendelkeztek, és tevékenységük jóval szélesebb körre kiterjedt, mint a tűzhely és az otthon. Ennek a kutatási iránynak a római politikai történet kapcsán mindenképpen helye van, hiszen a gender studies egyre nagyobb teret nyer a történelem kapcsán, és be kell látnunk, hogy a történelem bármely korszakában beszélhetünk nőtörténetről.

A. Jeppesen-Wigelsworth: *Political Bedfellows: Tullia, Dolabella, and Caelius* (Politikai partnerek: Tullia, Dolabella és Caelius). Arethusa, 2013. (46. évf.), 1. sz. 65–85. o.

Mohácsik Renáta